

ASPECTE METODOLOGICE CONTEMPORANE DE PREDARE A DISCIPLINEI CHIRURGIE PENTRU STUDENȚII ANULUI V USMF „NICOLAE TESTEMIȚANU”

CONTEMPORARY METHODOLOGICAL ASPECTS OF TEACHING SURGERY DISCIPLINE FOR MEDICAL STUDENTS OF THE V YEAR OF STUDY AT STATE MEDICAL UNIVERSITY “NICOLAE TESTEMIȚANU”

V. Hotineanu, A. Iliadi, A. Hotineanu, V. Cazacov, A. Ferdohleb, V. Tiron, A. Cazac, T. Timiș, V. Bendelic, Z. Caragaț
Catedra 2 Chirurgie USMF „Nicolae Testemițanu”

Rezumat

Catedra 2 Chirurgie a USMF „Nicolae Testemițanu” menține și dezvoltă, pe parcursul a zeci de ani, unele dintre cele mai solide „tradiții” de predare a obiectului chirurgie. În ultimii ani, concomitent cu realizarea programului universitar tradițional pentru studenți, programelor științifice ale catedrei, procesului curativ și educațional, s-au dezvoltat noi tendințe contemporane. În programul de studii a catedrei 2 Chirurgie au fost incluse compartimente noi. Utilizarea unor metode interactive și inovatorii de predare permite obținerea nivelului înalt de abilități cognitive, capacitatea de a rezolva, în mod independent, problemele profesionale, capacitatea de analiză, evaluare, integrare și aplicare a cunoștințelor.

Summary

Surgical clinic 2 of Surgery of State Medical University “Nicolae Testemițanu” maintains and develops over decades some of the strongest “traditions” of teaching the surgery subject. In recent years, simultaneously with the traditional academic program for students, scientific programs of surgical clinic, curative and educational process, there were developed contemporary new trends. In the study programs of surgery were included new compartments. The usage of interactive and innovative teaching methods allowed to achieve a higher level of cognitive skills, the ability to solve professional issues independently, the capacity of analysis, evaluation, integration and knowledge application.

Actualmente se atestă o continuă modernizare a metodologiei învățământului medical superior, care oferă posibilități contemporane în promovarea și armonizarea unor reforme radicale eficiente, în cadrul țărilor Uniunii Europene. Acceptarea Republicii Moldova, ca membru deplin al procesului de la Bologna, din anul 2005, a permis participarea activă a acesteia în procesul menționat. Metoda cea mai importantă a lucrului pedagogic devine abordarea competențelor pentru formarea cunoștințelor stabile și a dexterităților practice a specialiștilor în devenire.

Catedra 2 Chirurgie a USMF „Nicolae Testemițanu” menține și dezvoltă, pe parcursul a zeci de ani, unele dintre cele mai solide „tradiții” de predare a obiectului chirurgie. Catedra continuă să realizeze, cu succes, o diversitate de sarcini complexe pentru pregătirea cadrelor medicale autohtone și pentru străinătate, prin prisma activității medicale și organizaționale, consultative și curativ-operatorii. În activitățile sale didactice, catedra 2 Chirurgie aderă la cadrul metodologic de formare profesională, orientându-se după principiul de stabilire a obiectivelor, egalității, atitudinii umane față de student, transparenței și accesibilității studiilor la programele de învățământ universitar. Astfel, în baza unui motiv bine întemeiat, în cadrul chirurgiei naționale, catedrei 2 Chirurgie îi revine un loc de frunte în promovarea cunoștințelor medicale.

În ultimii ani, concomitent cu realizarea programului universitar tradițional pentru studenți, programelor științifice ale catedrei, procesului curativ și educațional (infecțiile intrabdominale, boala ulceroasă, litiaza biliară, etc.), s-au dezvoltat noi tendințe contemporane ca: chirurgia formațiunilor de volum ale ficatului, hipertensiunea portală, chirurgia pancreasului, chirurgia endocrină, transplantul hepatic, chirurgia reconstructivă a căilor biliare, etc. În programul de studii a catedrei 2 Chirurgie au fost incluse compartimente noi ca: chirurgia endoscopică, chirurgia plastică, tehnologii moderne de diagnostic și tratament, precum și telemedicina. Astfel a fost posibil de realizat transmisii în timp real a intervențiilor chirurgicale din sala de operații (ex. transplant hepatic în cadrul Lecturii de iarnă, 2016).

Actualmente, atenția cadrului didactic a catedrei se concentrează asupra trecerii de la procesul de transfer a cunoștințelor spre formarea competențelor profesionale, întrunind următoarele componente: cognitive (cunoștințele), operatorii (dexteritățile), axiologice (capacitatea de comunicare), de învățare continuă, autoinstruirea.

Competențele cognitive sunt evaluate prin testare (prezentă, intermediară, finală), chestionare verbale și scrise, prezentări de anumite probleme clinice relevante, cu referire la datele literaturii studiate, prezentări de rapoarte a studenților la

vizite și conferințe clinice și clinico-anatomice. Competențele teoretice operatorii sunt evaluate prin examenul pacientului sau a pacientului standardizat cu un anumit diagnostic prestabilit. Sunt luate în considerație acordarea primului ajutor, luarea de decizii în anumite situații clinice, participarea la jocurile de rol, training-urile pe asistența de urgență în centrul de competențe practice (în special la tema abdomen acut).

„Abilitățile de comunicare” sunt evaluate prin: modalitatea de comunicare cu pacienții, gradul de exprimare a empatiei și a interesului față de pacient și acuzele prezentate, capacitatea de a stabili relații de încredere „medic-pacient”, respectarea principiilor deontologice medicale în comunicarea cu pacientul, colegii, personalul medical. Sunt perfectate abilitățile studentului prin raportul clinic, fiind atrasă atenția asupra preciziei de a răspunde la întrebări, de a-și susține propria opinie în timpul prezentărilor la cursul practic. Competențele juridice sunt notate la cunoașterea și respectarea cadrului legal.

Urmărind procesul de autoinstruire, se evaluează utilizarea și eficacitatea lucrului cu literatura suplimentară (acces liber la biblioteca catedrei, rețeaua de internet în sălile de studii), interpretarea informației din punct de vedere a medicinei bazate pe dovezi, capacitatea analizei constructive a informației, manifestarea activității în discuțiile colective a situațiilor clinice, participarea la cercul științific studentesc, formarea gândirii creative, atingerea unui nivel intelectual avansat, a normelor etice, etc.

Lucrul studentului din anul V de studii, a facultății de medicină, este orientat pe 2 curente de bază: cel teoretic și practic, cu elemente de supraveghere/conducere a lucrului de sine stătător și activitatea dirijată de către lector. Procesul educațional la catedră este format din cursuri practice și lucru individual. Curricula universitară din anul V, la modulul de chirurgie spitalicească, prevede 20 cursuri teoretice și practice, incluzând lucrul în policlinică și gărziile din cadrul spitalului. În funcție de planul tematic și analitic, în perspectiva de dezvoltare a catedrei, au fost determinate principalele direcții de activitate, prin coordonarea activității bazelor clinice N1 în incinta Spitalului Clinic Republican și Clinica N2 Spitalul „Sfânta Treime”. Aceasta a inclus: ședințe metodice comune, expertiza programelor unificate tematice și analitice, documentația educațională și metodologică, crearea și menținerea propriei biblioteci la catedră, în conformitate cu profilul de pregătire a studenților și medicilor rezidenți, introducerea noilor tehnologii informaționale (multimedia) și a internetului în procesul educațional, programele educaționale computerizate, optimizarea capacităților profesionale și avansării calificării cadrului didactic. A fost studiat și acceptat sistemul informațional medical universitar (SIMU) și la momentul actual, evaluat în realizarea sarcinilor auditului intern.

Începând cu anul universitar 2002, în cadrul clinicii au fost înființate săli de studii pentru fiecare modul ciclic. În total sunt 4 săli de studii dotate cu calculatoare cu programe educaționale în chirurgie, ceea ce implică complexul metodic tematic de învățământ, materiale foto și video ale intervențiilor chirurgicale proprii, în realizarea cărora au participat colaboratorii clinicii. Sala de conferință a catedrei și sălile de studii sunt computerizate și dotate cu o rețea din 8-10 terminale cu acces la baza de date SIMU, biblioteca universitară și internet.

Sub redacția Șefului de catedră, Membrului corespondent al AȘM, doctorului habilitat în științe medicale, laureatului Premiului de Stat, Vladimir Hotineanu și a colectivului catedrei

2 Chirurgie, au fost editate și publicate manuale de chirurgie pentru studenții anului 5 de studii și medicii rezidenți ai USMF: „Cursul selectiv de chirurgie”, 2002 și 2008; „Manual de chirurgie pentru cursuri practice cu recomandări metodice pentru auto-pregătirea studenților”, 2008; „Chirurgia în teste”, 2005; „Chirurgie de urgență cu probleme situaționale”, 2007; lucrările tematice ale Lecturilor de iarnă din ultimii 12 ani.

Datorită faptului că studenții au un nivel de formare inițial diferit, catedra contribuie la utilizare tehnologiilor de studiere și educare orientate individual, cum ar fi diferențierea, evaluarea fiecărui student, în special la cursurile practice. Pentru achiziționarea cunoștințelor și competențelor semnificative, dezvoltarea abilităților comunicative, cognitive și creative ale studenților, la catedră se utilizează metoda lucrului în grupuri mici cu elemente de discuții, recenzie reciprocă, rezolvarea problemelor situaționale, cu vizualizarea informației și utilizarea fișelor de observație a pacienților. În procesul didactic activ sunt utilizate sistemele multimedia, care oferă posibilități largi de prezentare a rapoartelor studenților din cadrul modulului sau cercului științific, cu respectarea cerințelor promovate la catedră, testarea cunoștințelor, analiza cazurilor clinice repetate, concomitent cu prezentarea imaginilor video sau foto a pacienților operați în clinică și analizați anterior preoperator.

Scopul principal al colaboratorilor catedrei 2 Chirurgie este orientat spre formarea competențelor studenților vis-a-vis de obiectivele actuale. Pentru a atinge aceste obiective, modulul permite îmbunătățirea calității procesului educațional, modernizarea, introducerea și utilizarea pe scară largă a inovațiilor pedagogice în domeniul educației, utilizarea unor metode originale de predare, inclusiv a metodelor interactive. În această ordine de idei, în cadrul catedrei sunt utilizate o varietate de metode: cursuri, prezentări Power Point, conferințe prin dialog și feedback, prezentări multimedia, analiza situațiilor clinice, studii de caz, jocuri de rol medic-pacient, lucrul în grupuri mici. Sunt utilizate 2-3 metode la fiecare lecție în conformitate cu programul de studiu. Prin utilizarea unor metode interactive și inovatorii de predare „Educational Technology” putem obține un nivel ridicat de abilități cognitive, capacitatea de a rezolva, în mod independent, problemele profesionale, capacitatea de analiză, evaluare, integrare și aplicare a cunoștințelor.

Etapile principale ale programului universitar teoretic și practic

Prima etapă – Sala de curs. Evaluarea cunoștințelor de bază ale studentului pe subiect, testarea computerizată preventivă, în scris. Obiectivele specifice pe care ar trebui să le rezolve studentul la orele practice sunt: studierea particularităților anatomiei, fiziologiei, etiologia, patogenia, modificările morfopatologice, clasificarea afecțiunilor chirurgicale conform indicațiilor catedrei.

A doua etapă – Lecțiile practice la patul bolnavului. Examenul clinic al pacientului cu privire la subiectele selectate.

A treia etapă – În salonul pacientului. Prezentarea bolnavului (2-3 pacienți). Prezentarea pacientului în prezența lectorului, fiind incluși în discuție toți studenții. Sunt analizate manifestările clinice ale bolii, variantele clinico-anatomice posibile cunoscute. Etapa se finalizează cu stabilirea diagnosticului prezumtiv.

A patra etapă – Sala de studii. Stabilirea unui plan de investigații a pacientului: argumentarea diagnosticului clinic, efectuarea diagnosticului diferențial. Particularitățile clinice,

valoarea metodelor contemporane de diagnostic, diagnostic diferențial și tratament. Sunt apreciate sensibilitatea metodelor contemporane de diagnostic: imagistice CT simplă și CT-3D, regim angiografic și colangiografic, RMN.

A cincea etapă – Metodele de tratament clasice radicale și paliative în patologia abordată. Sunt discutate metodele conservative și chirurgicale de tratament, indicațiile pentru tratamentul chirurgical, evaluarea preoperatorie a bolnavului, tipurile de anestezie, abordul chirurgical, imagini și filme video demonstrative, discutarea metodelor posibile de tratament chirurgical miniinvaziv. În timpul cursului practic, studenții au posibilitatea de a monitoriza evoluția ulterioară a tratamentului pacientului, intervențiile chirurgicale și pansamentele. Aceasta permite formarea abilităților practice și asimilarea eficientă a informației teoretice.

În timpul cursului practic cu studenții sunt analizate și discutate erorile comise în practica medicală la diferite etape de tratament (malpraxis), situațiile de conflict care sunt simulate prin probleme de situație. Este pusă în discuție analiza și evaluarea completării documentației medicale, cartelelor de ambulator și fișelor de observație a pacienților aflați în clinică, este evaluat examenul clinic pre- și postoperator. Aceste obiective sunt ulterior propuse ca teme pentru lucrările de diplomă a studenților. Metodele de studiu propuse, permit soluționarea obiectivelor educațional-organizatorice de asigurare a participării active la studiu, de a stabili o monitorizare continuă a procesului de studiu. Studenții au posibilitatea de a-și evalua propriile realizări prin intermediul auto-recenziei, dialogului, controlului reciproc. În legătură cu aceasta, la cursuri se creează o atmosferă creativă și confort psihologic. Pentru consolidarea și sistematizarea cunoștințelor în chirurgie, se utilizează diferite metode de lucru independent al studentului: automotivarea, luarea deciziilor și rezolvarea problemelor situaționale, algoritmilor de acordare a primului ajutor etc.

Etapa a șasea – Curs teoretic. În prezent la catedră toate cursurile teoretice sunt predate prin intermediul tehnologiei multimedia ceea ce face procesul de studiu contemporan și eficient. Utilizarea prezentărilor în format Power Point permite demonstrarea unui volum mai mare de informație prezentat prin scheme, imagini și permite includerea filmelor video a intervențiilor chirurgicale efectuate în clinică, consolidează cunoștințele, fiind oferite răspunsuri la întrebările neclare. Cursul teoretic are tendința de a motiva studentul față de obiectul de studiu, de a-l ajuta să se orienteze în problemele de bază, oferindu-i cunoștințele fundamentale necesare. Cerințele moderne față de cursuri sugerează faptul că acestea trebuie să aibă un caracter controversat, să reflecte întrebările actuale ale teoriei și practicii, contribuind la ascensiunea lucrului individual. În asemenea situații, lectorul își propune să furnizeze și să completeze răspunsul studentului prin informații suplimentare necesare. Pentru a obține analiza psihologică a cursului se evidențiază următoarele obiective: analiza cursului teoretic prin evaluarea eficienței metodei de predare (conținutul și structura cursului, obiectivele, metodele și tehnicile utilizate pentru dezvoltarea activității cognitive a studenților); analiza cursului teoretic ca metodă de studiere (particularitățile funcționării proceselor psihice, stărilor psihice predominante și dinamica lor în timpul prezentării materialului); analiza cursului teoretic ca o activitate comună a profesorului și studentului (motivare, focusare, înțelegere reciprocă, dialog interactiv).

Etapa a șaptea prezintă etapa de finalizare, caracterizată

prin totalizarea cunoștințelor acumulate: analiza generală a informației primite la tema respectivă, analiza lucrărilor practice precedente. Sarcinile didactice de bază ale lectorului constau în a interesa studentul prin intermediul experienței acestuia, a-l convinge în propriul progres, a-i forma o poziție constructivă în relație cu inovațiile autentice, a trezi sentimentul de ceva nou, a apela la o autoevaluare a propriei practici. Lectorul apreciază gradul de pregătire individuală și generală a grupei pentru cursul practic, fiind efectuată analiza greșelilor comise, analiza lucrărilor practice precedente, concretizarea sarcinilor pentru următorul curs practic. La etapa respectivă este practică metoda pregătirii referatelor pentru curs, la temele alese individual de studenți și ulterior prezentate în Power Point. Pregătirea referatelor este una din modalitățile de activitate individuală a studenților, ce le oferă abilități științifice primare de analiză a problemelor clinice, capacitatea selectării surselor medicale, creează posibilitatea utilizării complexe a competențelor dobândite anterior și concluzii pentru lucrul practic și științific pe viitor.

Etapa a opta – Practica medicală. Pe parcursul ciclurilor de boli chirurgicale, studenții în mod obligator, sunt antrenați în efectuarea gărzilor de noapte în conformitate cu graficul gărzilor. Principalul loc de activitate a studenților este secția de internare, unde aceștia participă direct în activități medicale – stabilirea diagnosticului patologiei chirurgicale acute, acordarea primului ajutor medical, tranșarea problemelor strategice medicale. Anume în secția de internare, studenții au posibilitatea de a stăpâni metodele de prelucrare chirurgicală a plăgilor, efectuarea blocadelor cu novocaină, lavajului gastric, cateterizarea vezicii urinare și alte manipulații. La fel de importantă este și corectitudinea îndeplinirii documentației medicale, a fișei de observație a pacientului și formularea corectă, după principii clinice, a diagnosticului definitiv.

Pentru evaluarea competenței, sunt utilizate probleme de situație pentru fiecare activitate, inclusă în procesul de studiu. Metoda activă de analiză a problemelor de situație (case-study) a motivat studentul să aplice cunoștințele teoretice în rezolvarea problemelor practice, a permis aprofundarea competențelor analitice și comunicative în situații clinice controversate. Pentru evaluarea competențelor cognitive, sunt utilizate probleme de situație adresate criteriilor de evaluare/analiză a situațiilor clinice, criteriilor de evaluare clinică/teoretică a pacientului. La fel sunt utilizate probleme de situație pentru evaluarea colectării anamnezei și examenului obiectiv al pacientului, criteriul de evaluare a planului de tratament, interpretarea clișeeilor radiologice în procesele inflamatorii, distrofice, neoplazice. Sunt utilizate fișele de apreciere: criteriilor de evaluare a abilităților de comunicare.

Examenul de promovare este etapa finală a fiecărui modul, fiind organizată prin petrecerea a 3 probe: test-control cu editarea eventuală a caietelor de teste în 4-6 variante la fiecare examen; examenul practic la patul bolnavului, cu utilizarea extraselor din fișele de observație, cu respectarea etapelor de prezentare conform cerințelor catedrei; interviul cunoștințelor teoretice prin examen verbal (bilete de examinare). Rezultatele examenului susținut este discutat, analizat preventiv de membrii comisiei de examinare în prezența șefului de catedră, fiind prezentat studenților intervievați. În aceeași zi, datele sunt introduse în sistemul informațional medical universitar (SIMU).

Controlul, prin testare la examenul de promovare, este

un indicator obiectiv care permite aprecierea la justa valoare a cunoștințelor studenților. Trebuie menționat faptul că 75-80% dint rezultatele studenților anului V de studiu, au coincis cu rezultatele testărilor zilnice la lecțiile practice și teoretice. După finisarea examenului de promovare, studenților li se oferă posibilitatea de a-și exprima opiniile proprii prin completarea chestionarului de evaluare a calității predării obiectului pe care l-au studiat. Informația oferită de student a contribuit de fiecare dată la îmbunătățirea curriculum-ului universitar și a calității predării materiei la catedră. Aspectele metodologice contemporane înaintate de colectivul catedrei 2 Chirurgie, creează condiții pentru o mai bună asimilare a programelor în chirurgie, dezvoltarea personalității studentului prin formarea calităților profesionale semnificative – competență, integritate, inteligență, posedarea metodologiei cercetării științifice.

Anual, în cadrul USMF „Nicolae Testemițanu”, este efectuată Conferința științifică anuală a colaboratorilor Catedrei de Chirurgie cu participarea studenților și membrilor catedrei. Scopul principal al Conferinței este stimularea activității inovatoare a membrilor catedrei și studenților în lucrul metodologic al catedrei. La Conferințele pentru colaboratori și

studenți MedEspera, rapoartele prezentate în conformitate cu programul de studiu al anului V, prezentate de studenți, au fost menționate cu locuri de frunte.

Experiența proprie cu utilizarea programelor de studii interactive, demonstrează că adoptarea, pe scară largă, a acestora, în procesul de predare, în programul universitar de chirurgie, dezvoltă formarea holistică a cunoștințelor în rândul studenților, indiferent de pregătirea lor inițială. Utilizarea programelor de formare standard și a problemelor situaționale atipice, permite programei de studiu să fie ca o legătură de tranziție între pregătirea teoretică și practică. Experiența proprie arată că instruirea practică prin acest program de studiu, este recomandabil să fie utilizat sub controlul cunoștințelor teoretice de monitorizare și de formare a deprinderilor practice.

Sperăm că utilizarea acestor metode interactive de predare și evaluarea a capacităților studenților este o contribuție specifică în realizarea scopurilor și obiectivelor de formare în practica medicală ulterioară. În viitor, colaboratorii catedrei 2 Chirurgie intenționează să dezvolte și să aprofundeze experiența existentă și să pună în aplicare toate metodele inovatorii de predare și tehnologii de dezvoltate în cadrul universității.